

A בס"ד

Intro

Today we will learn בע"ה of דף ג of מסכת עבודה זרה
Some of the topics we will learn about include.

A continuation of

לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת ומניחו בחיקו
ואומר למי שעסק בה יבא ויטול שכרו

In times to come Hashem will place a ספר תורה on his bosom and announce, "All those that studied Torah come and accept your reward."

The response to the nations who will claim

ישראל שקיבלוה

היכן קיימוה

The Yidden do not deserve a reward either, because although they did accept the Torah, they did not fulfill the Torah?

מצוה קלה יש לי וסוכה שמה

לכו ועשו אותה

The nations will attempt to fulfill the non-costly Mitzvah of Sukkah, but they will go indoors because of the baking sun.

A

לעתיד לבא
מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת
ומניחו בחיקו
ואומר למי שעסק בה יבא
ויטול שכרו

ישראל שקיבלוה
היכן קיימוה

מצוה קלה יש לי וסוכה שמה
לכו ועשו אותה

B The times that there is שחוק, laughter, before Hashem.

שתים עשרה שעות הוי היום

Hashem's routine during the twelve hours of daytime.

כל העוסק בתורה בלילה

הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום

One who learns Torah at night, Hashem will make him favorable to others during the day.

למה נמשלו בני אדם כדגי הים

The three ways in which people are compared to the fish in the ocean?

B

שחוק

שתים עשרה שעות הוי היום

כל העוסק בתורה בלילה
הקב"ה מושך עליו
חוט של חסד ביום

למה נמשלו בני אדם
כדגי הים

1

So, let's review ...

The Gemara in the previous Daf expounded the Pasuk

כל הגוים נקבצו יחדיו ויאספו לאומים
מי בהם יגיד זאת וראשנות ישמיענו
יתנו עדיהם ויצדקו וישמעו ויאמרו אמת

And discussed the following

לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת
ומניחו בחיקו ואומר
כל מי שעסק בה
יבא ויטול שכרו

In the World-to-come Hashem will place a ספר תורה in his bosom and announce, "Whoever studied Torah, shall come and accept his reward."

And all the nations will come forth for a reward, but they will receive none because they did not accept and fulfill the Torah, nor did they support the Yidden's study of Torah.

The Gemara continues that the nations will then claim

רבש"ע ישראל שקיבלוה
היכן קיימוה

The Yidden do not deserve a reward either, because although they did accept the Torah, they did not fulfill it?

First, Hashem will tell them

אני מעיד בהם
שקיימו את התורה כולה

I vouch for the Yidden that they fulfilled the entire Torah.

But the nations will claim

רבש"ע כלום יש אב שמעיד על בנו
A father cannot testify in his son's behalf; and the Pasuk states

בני בכורי ישראל

The Yidden are considered sons of Hashem.

1

*The Gemara in the previous Daf
expounded the Pasuk*

כל הגוים נקבצו יחדיו ויאספו לאומים
מי בהם יגיד זאת וראשנות ישמיענו
יתנו עדיהם ויצדקו וישמעו ויאמרו אמת

כל ר' מניא בר פסא ואיתמא ר' שלמי

לעתיד לבא

**מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה
ומניחו בחיקו ואומר
כל מי שעסק בה יבא ויטול שכרו**

*Hashem will place a ספר תורה in his bosom and announce,
"Whoever studied Torah, shall come
and accept his reward."*

*And all the nations will come forth for a reward,
but they will receive none*

*because they did not accept and fulfill the Torah,
nor did they support the Yidden's study of Torah.*

**רבש"ע ישראל שקיבלוה
היכן קיימוה**

*The Yidden do not deserve a reward either,
because although they did accept the Torah,
they did not fulfill it?*

First, Hashem will tell them

אני מעיד בהם

שקיימו את התורה כולה

I vouch for the Yidden that they fulfilled the entire Torah.

But the nations will claim

רבש"ע

כלום יש אב שמעיד על בנו

*A father cannot testify in his son's behalf,
and the Pasuk states*

בני בכורי ישראל

The Yidden are considered sons of Hashem.

2

Then, Hashem will tell them
 שמים וארץ יעידו בהם
 שקיימו את התורה כולה
 The heaven and earth can vouch for the Yidden.
 But the nations will claim
 שמים וארץ נוגעין בעדותן
 The heavens and earth are disqualified to testify for the
 Yidden, because they gain from their testimony since the
 world's existence depended on the acceptance of the
 Torah, as the Pasuk states
 ויהי ערב ויהי בקר יום הששי

As Rashi explains, the letter HEH is superfluous to teach
 that ששי refers to the well-known sixth day of Sivan, the
 day of תורה, and this was written at the end of creation
 to teach that Hashem stipulated
 אם ישראל מקבלין את תורת מוטב
 ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו
 If the Yidden will accept the Torah, the world will
 continue to exist, but if not, the world will cease to exist.

And as Tosfos explains, the existence of שמים וארץ alone is
 not a proof that the Yidden fulfilled the Torah, because
 שהם קיימים על מה שקבלו
 Their existence is merely because the Yidden accepted
 the Torah, even without its fulfillment.

2

Then, Hashem will tell them
שמים וארץ יעידו בהם
שקיימו את התורה כולה
The heaven and earth can vouch for the Yidden.

But the nations will claim
שמים וארץ נוגעין בעדותן
The heavens and earth are disqualified to testify,
because they gain from their testimony
since the world's existence depended on the acceptance
of the Torah, as the Pasuk states

ויהי ערב ויהי בקר יום הששי

As Rashi explains,
The letter ה is superfluous to teach that
ששי refers to the well-known sixth day of Sivan,
the day of תורה, and this was written at the end
of creation to teach that Hashem stipulated

אם ישראל מקבלין את תורת מוטב
ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו
If the Yidden will accept the Torah,
the world will continue to exist,
but if not, the world will cease to exist.

And as Tosfos explains,
The existence of שמים וארץ alone is not a proof
that the Yidden fulfilled the Torah,
because

שהם קיימים על מה שקבלו
Their existence is merely because the Yidden accepted
the Torah, even without its fulfillment.

3 Therefore, Hashem will tell the nations - as the Pasuk continues;
 5.
 יתנו עידיהם ויצדקו
 מכם יבאו ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה כולה
 Let your own people come and testify that the Yidden fulfilled the Torah, as אברהם אבינו can vouch that did not worship זרה עבודה, and לבן can vouch that יעקב did not steal, etc.
 =====

Then, the nations will claim
 רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה
 Given us the Torah now, and we will fulfill it.

And Hashem will tell them
 שוטים שבעולם
 מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת
 מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת
 First-of-all, only one who toiled before Shabbos, will eat on Shabbos, but those who did not fulfill Torah before ביאת המשיח, cannot receive a reward after המשיח.
 But nevertheless
 אלא אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה
 Hashem will give the nations the opportunity to fulfill the non-costly Mitzvah of Sukkah, because שאין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו
 Hashem does not treat his creations with undue severity.

5

יתנו עידיהם ויצדקו
מכם יבאו ויעידו בהן בישראל
שקיימו את התורה כולה
Let your own people come and testify that the Yidden fulfilled the Torah, as עבודה זרה אברהם אבינו can vouch that נמרוד did not worship זרה עבודה, and לבן can vouch that יעקב did not steal, etc.

▼

Then, the nations will claim
רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה
Given us the Torah now, and we will fulfill it.

▼

And Hashem will tell them
שוטים שבעולם
מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת
מי שלא טרח בערב שבת
מהיכן יאכל בשבת
First-of-all, only one who toiled before Shabbos, will eat on Shabbos, but those who did not fulfill Torah before המשיח, cannot receive a reward after המשיח.

But nevertheless
אלא אף על פי כן
מצוה קלה יש לי וסוכה שמה
לכו ועשו אותה
Hashem will give the nations the opportunity to fulfill the non-costly Mitzvah of Sukkah, because
because
שאין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו
Hashem does not treat his creations with undue severity.

4

מיד כל אחד ואחד נוטל והולך
ועושה סוכה בראש גגו
Immediately, each non-Jew will go and build a Sukkah on his roof top;
והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז
וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא
And Hashem will bring forth the hot sun of summer which will produce intense heat, and each one will kick his Sukkah and return indoors.

However, ישראל in this situation, although they also leave the Sukkah, because מצטער פטור מן הסוכה One is not obligated to sit in the Sukkah while in distress. However, בעוטי מי מבעטי The Yidden do not kick the Sukkah.

מיד הקב"ה יושב ומשחק עליהן
At that time, Hashem will laugh at the non-Jews, as the Pasuk continues
יושב בשמים ישחק ...

א"ר יצחק
אין שחוק לפני הקב"ה אלא אותו היום בלבד
There is no laughter before Hashem, except on that day.
=====

4

מיד כל אחד ואחד נוטל והולך
ועושה סוכה בראש גגו

Immediately, each non-Jew will go and build a Sukkah on his roof top;

והקדוש ברוך הוא
מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז
וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו
ויוצא

And Hashem will bring forth the hot sun of summer which will produce intense heat, and each one will kick his Sukkah and return indoors.

However, ישראל in this situation, although they also leave the Sukkah, because

מצטער פטור מן הסוכה
One is not obligated to sit in the Sukkah while in distress.

However,
בעוטי מי מבעטי
The Yidden do not kick the Sukkah.

מיד הקב"ה יושב
ומשחק עליהן
At that time, Hashem will laugh at the non-Jews, as the Pasuk continues

יושב בשמים ישחק...

א"ר יצחק
אין שחוק לפני הקב"ה
אלא אותו היום בלבד

There is no laughter before Hashem, except on that day.

5 The Gemara mentions a second application of this statement of רב יצחק

לעתיד לבא באין עובדי כוכבים ומתגיירין ומניחין תפילין בראשיהן תפילין בזרועותיהם ציצית בבגדיהם מזוזה בפתחיהם
 In times to come, the non-Jews will attempt to act as converts, don Tefilin and Tzitzis, and hang a Mezuzah in their doorways; but
 כיון שרואין מלחמת גוג ומגוג כל אחד מנתק מצותו והולך
 When they will see the war that גוג ומגוג will wage against the Yidden, each one will pull off these Mitzvos, and return to his ways. At that time
 הקב"ה יושב ומשחק שנאמר יושב בשמים ישחק

And regarding this, רב יצחק says
 אין לו להקב"ה שחוק אלא אותו היום בלבד

5 *A second application of this statement of רב יצחק*

**לעתיד לבא
 באין עובדי כוכבים ומתגיירין
 ומניחין תפילין בראשיהן
 תפילין בזרועותיהם
 ציצית בבגדיהם מזוזה בפתחיהם**

In times to come, the non-Jews will attempt to act as converts, don Tefilin and Tzitzis, and hang a Mezuzah in their doorways;

**כיון שרואין מלחמת גוג ומגוג
 כל אחד מנתק מצותו והולך**

When they will see the war that גוג ומגוג will wage against the Yidden, they will pull off the Mitzvos, and return to his ways.

At that time

הקב"ה יושב ומשחק

לשמו

יִשָּׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׁחַק

And regarding this, רב יצחק says

**אין לו להקב"ה שחוק
 אלא אותו היום בלבד**

6 The Gemara asks from a Braisa which implies that there is שחוק before Hashem even during other times as well; As רב יהודה אמר רב says שתיים עשרה שעות הוי היום There are twelve hours of daytime; four quarters of 3 hours each:

1. שלש הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה
During the first three hours, Hashem learns Torah.
2. שניות יושב ודן את כל העולם כולו כיון שרואה שנתחייב עולם כלייה עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים
During the second quarter, Hashem judges the entire world, and if Hashem sees that the world deserves to be destroyed, he moves from the throne of judgment to the throne of mercy.
3. שלישיות יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים
During the third quarter, Hashem distributes food to the entire world, from the largest to the smallest creations.
4. רביעיות יושב ומשחק עם לויתן
During the fourth quarter, Hashem laughs with the לויתן fish, as the Pasuk states; לויתן זה יצרת לשחק בו

Apparently, there is שחוק before Hashem every day?

6

ברייתא

There is שחוק before Hashem even during other times as well;

רב יהודה אמר רב

שתיים עשרה שעות הוי היום

There are twelve hours of daytime; four quarters of 3 hours each:

- 1 -

שלש הראשונות

הקב"ה יושב ועוסק בתורה

During the first three hours, Hashem learns Torah.

- 2 -

שניות

יושב ודן את כל העולם כולו כיון שרואה שנתחייב עולם כלייה

עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים

During the second quarter, Hashem judges the entire world, and if Hashem sees that the world deserves to be destroyed, he moves from the throne of judgment to the throne of mercy.

- 3 -

שלישיות

יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים

During the third quarter, Hashem distributes food to the entire world, from the largest to the smallest creations.

- 4 -

רביעיות

יושב ומשחק עם לויתן

During the fourth quarter Hashem laughs with the לויתן fish, as the Pasuk states;

לויתן זה יצרת לשחק בו

Apparently, there is שחוק before Hashem every day?

7 The Gemara explains

עם בריותיו משחק
ועל בריותיו אינו משחק
אלא אותו היום בלבד
Hashem laughs WITH his creations every day;
But, Hashem does not laugh AT his creations, only on that
one day;

However, the Gemara cites another teaching;
מיום שחרב בית המקדש
אין שחוק להקב"ה
From the day the Bais Hamikdash was destroyed, there is
no laughter at all before Hashem.
Therefore, the Gemara amends the previous statement as
follows:
ברביעיות
יושב ומלמד תינוקות של בית רבן תורה
During the fourth quarter, Hashem teaches Torah to the
children who died young, who did not have the opportuni-
ty to learn in their lifetime.

The Gemara asks
ומעיקרא מאן הוה מיגמר להו
Until the חורבן who taught these children?

And the Gemara answers that
Either it was the
מלאך מיטטרון
OR
והא והא עביד
Hashem did both, during these hours.
=====

7

The Gemara explains

**עם בריותיו משחק
ועל בריותיו אינו משחק
אלא אותו היום בלבד**

*Hashem laughs with his creations every day;
But, Hashem does not laugh at his creations,
only on that one day;*

However, the Gemara cites another teaching;

**מיום שחרב בית המקדש
אין שחוק להקב"ה**

*From the day the Bais Hamikdash was destroyed,
there is no laughter at all before Hashem.*

*Therefore, the Gemara amends the previous
statement:*

**ברביעיות
יושב ומלמד
תינוקות של בית רבן תורה**

*During the fourth quarter, Hashem teaches Torah
to the children who died young, who did not have
the opportunity to learn in their lifetime.*

The Gemara asks

ומעיקרא מאן הוה מיגמר להו
Until the חורבן who taught these children?

*And the Gemara answers that
Either it was the*

**מלאך מיטטרון
OR**

והא והא עביד
Hashem did both, during these hours.

8 The Gemara continues:

ובליליא מאי עביד
 What does Hashem do during the nighttime?
 איבעית אימא מעין יממא
 Hashem repeats the routine of the day. OR
 רוכב על כרוב קל שלו
 ושט בשמונה עשר אלף עולמות
 Hashem travels through 18,000 worlds. OR
 יושב ושומע שירה מפי חיות
 Hashem listens to the songs of the angels, as the Pasuk
 states
 יומם יצוה ה' חסדו
 ובלילה שירו עמי
 =====

The Gemara proceeds with two versions of לקיש's Drashah on this Pasuk:

1.
 אמר ריש לקיש
 כל העוסק בתורה בלילה
 הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום
 One who learns Torah at night, Hashem will make him
 favorable to others during the day; as the Pasuk states
 יומם יצוה ה' חסדו
 ובלילה שירו עמי

מה טעם יומם יצוה ה' חסדו
משום דבלילה שירו עמי

2.
 איכא דאמרי אמר ריש לקיש
 כל העוסק בתורה בעולם הזה
 הדומה ללילה
 הקב"ה מושך עליו חוט של חסד בעולם הבא
 הדומה ליום
 One who learns Torah in this world, which is compared to
 night, Hashem will make him favorable to others in the
 world to come, which is compared to day; as the Pasuk
 states
 יומם יצוה ה' חסדו
 ובלילה שירו עמי
 =====

8

ובליליא מאי עביד
What does Hashem do during the nighttime?

איבעית אימא מעין יממא
Hashem repeats the routine of the day.

OR

רוכב על כרוב קל שלו
ושט בשמונה עשר אלף עולמות
Hashem travels through 18,000 worlds.

OR

יושב ושומע שירה מפי חיות
Hashem listens to the songs of the angels,

as the Pasuk states

יומם יצוה ה' חסדו
ובלילה שירו עמי

אמר ריש לקיש

כל העוסק בתורה בלילה
הקב"ה מושך עליו חוט של חסד
ביום

*One who learns Torah at night,
 Hashem will make him favorable to others
 during the day;*

as the Pasuk states

יומם יצוה ה' חסדו
ובלילה שירו עמי

מה טעם יומם יצוה ה' חסדו

משום דבאילה שירו עמי

איכא דאמרי אמר ריש לקיש

כל העוסק בתורה בעולם הזה
הדומה ללילה
הקב"ה מושך עליו חוט של חסד
בעולם הבא
הדומה ליום

*One who learns Torah in this world,
 which is compared to night, Hashem will make him
 favorable to others in the world to come,
 which is compared to day;*

as the Pasuk states

יומם יצוה ה' חסדו
ובלילה שירו עמי

9 The Gemara proceeds with the following Pasuk:

אמר רב יהודה אמר שמואל
ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא מושל בו

למה נמשלו בני אדם כדגי הים

Why are people compared to the fish in the ocean?

1.

לומר לך מה דגים שבים

כיון שעולין ליבשה מיד מתים

אף בני אדם

כיון שפורשין מדברי תורה ומן המצות מיד מתים

Just like fish die as soon they leave the ocean, so too people die as soon as they neglect to learn Torah and fulfill Mitzvos.

2.

OR

מה דגים שבים

כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים

כך בני אדם

כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים

Just like fish die from the heat of the sun, so too people die from the heat of the sun.

As the Gemara explains;

Either, this refers to;

בעולם הזה

In this world, as רבי חנינא says

הכל בידי שמים

חוץ מצננים פחים

All sicknesses are pre-destined from above, aside for those caused by the cold and heat.

OR

This refers to

לעולם הבא

In the world to come; as ריש לקיש says

אין גיהנם לעתיד לבא

אלא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר

רשעים נידונין בה

וצדיקים מתרפאין בה

In times to come there will be no גיהנם, but rather Hashem will remove the sun from its casing, which will produce intense heat, and the wicked will be punished from it, while the righteous will be healed from it.

9

אמר רב ירמיה אמר שמואל

ותעשה אדם כדגי הים

כרמש לא מושל בו

אמר רב נחמן בן אבא כדגי הים

Why are people compared to the fish in the ocean?

1

לומר לך מה דגים שבים
כיון שעולין ליבשה מיד מתים

אף בני אדם

כיון שפורשין מדברי תורה ומן המצות

מיד מתים

Just like fish die as soon they leave the ocean, so too people die as soon as they neglect to learn Torah and fulfill Mitzvos.

2

מה דגים שבים

כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים

כך בני אדם

כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים

Just like fish die from the heat of the sun, so too people die from the heat of the sun.

As the Gemara explains;

Either, this refers to;

בעולם הזה

In this world, as רבי חנינא says

הכל בידי שמים חוץ מצננים פחים

All sicknesses are pre-destined from above, aside for those caused by the cold and heat.

This refers to

לעולם הבא

In the world to come; as ריש לקיש says

אין גיהנם לעתיד לבא

אלא הקדוש ברוך הוא

מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר

רשעים נידונין בה וצדיקים מתרפאין בה

In times to come there will be no גיהנם, but rather Hashem will remove the sun from its casing, which will produce intense heat, and the wicked will be punished from it, while the righteous will be healed from it.

- 10 3.
OR
מה דגים שבים
כל הגדול מחבירו בולע את חבירו
אף בני אדם
אלמלא מוראה של מלכות
כל הגדול מחבירו בולע את חבירו
Just like the large fish swallow the small fish; so too, the
stronger people would consume the weaker people, were
it not for the fear of government.

10 3
מה דגים שבים
כל הגדול מחבירו בולע את חבירו
אף בני אדם
אלמלא מוראה של מלכות
כל הגדול מחבירו בולע את חבירו
Just like the large fish swallow the small fish;
so too, the stronger people would consume the weaker
people, were it not for the fear of government.